

УДК316.647.8(163.2)(477.74)

Н. О. НІКОН

ПРОЯВИ ПОЗИТИВНОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ В МУЛЬТИКУЛЬТУРНОМУ СУСПІЛЬСТВІ (НА ПРИКЛАДІ БОЛГАРО-РОМСЬКИХ ВІДНОСИН НА ОДЕЩИНІ)

Стаття присвячена аналізу етнокультурних суперечностей в умовах мультикультуралізму (на прикладі відносин болгар та ромів Одещини), а також аналізу міжетнічної толерантності як концептуальної основи мультикультуралізму. Важливим елементом мультикультуралізму є просування та підтримання етнонаціональної рівності. Недосконалість та прогалини мультикультуралізму породжують такі процеси, як руйнування культурних засад, толерантність та позитивна дискримінація.

Результати дослідження болгаро-ромських відносин на Одещині підтверджують, що конфлікт між ними не є випадковим, ставлення болгар до ромів склалося з упереджень, стереотипів, з власного досвіду та досвіду близьких людей. Саме тому болгари визначають ромів як об'єкт етнічної антипатії. Вивчення складових міжетнічних відносин надає змогу прогнозувати тенденції їх подальшого розвитку, розробляти соціальні технології регулювання вже сформованих відносини.

Ключові слова: мультикультуралізм, позитивна дискримінація, поліетнічний склад населення, етнонаціональна рівність, толерантність, гетеростереотипи, етнічне напруження та конфлікт.

Прояви мультикультуралізму відображають зміни сучасного світу, в якому мобільність і міграції сприяють «відкритості», культурному різноманіттю більшості країн світу. Це вимагає взаємодії, розуміння й поваги до культурної ідентичності людей, що проживають на одній території. При прояві доброзичливості всіх представників суспільства один до одного спостерігаються зближення культурних кодів, наявність або виникнення загальної ментальності, проникнення в систему цінностей тієї чи іншої культури, повага до них, подолання стереотипів, синтез самотнього і інонаціонального.

Міжкультурне спілкування розширює джерела соціальної й культурної інформації, тим самим виступає важливим чинником у подоланні стереотипізованого мислення й цим сприяє взаємозбагаченню культур. При постійній взаємодії в одному соціокультурному просторі неминучим є вплив одна на одну різних культур (етнічних і конфесійних), що видається як процес світової інтеграції. Можна вважати, що мультикультуралізм – це спосіб соціокультурної інтеграції, а не асиміляції інокультурних груп та включення цих груп до соціальної й політичної системи громадянського суспільства без обов'язкового визначення культурної ідентичності більшості [8, с. 73]. Для мультикультуралізму характерне шанобливе ставлення більшості населення до меншин, однаковий статус різних культурних традицій, право індивіда на вибір своєї ідентичності, у мультикультурному суспільстві людина зберігає свою ідентичність попри впливи інших куль-

тур [4, с. 97]. Виходячи із цього, мультикультуралізм можна розглядати як необхідну умову мирного міжкультурного співіснування. Однак, захоплення ідеями мультикультуралізму може призвести до втрати самотності культур, а наслідком ігнорування культурних відмінностей у соціальному житті є виникнення непорозумінь, що часто переростають у конфлікти. Таким чином, мультикультуралізм приводить не до інтеграції суспільства, а до посилення в ньому сегрегації.

Мультикультуралізм і взаємодію культур у своїх працях розглядали Ч. Тейлор та У. Кімлі, М. Уолцер та Дж. Ролз, Ю. Хабермас, Ч. Кукатас, С. Бенхабіб, С. Жижек, С. Хантінгтон, Е. Гідденс, У. Бек, А. Уледов, В. Федотова, В. Малахов, А. Куропятник, В. Тішков, Л. Дробіжева. Мультикультуралізм українського суспільства вивчають Б. Лаврій, С. Дрожжина, В. Євтух, Л. Ляпіна, Н. Паніна, С. Сержан та інші, знаходячи свою ланку цього питання. Дослідження з приводу взаємодії культур проводять різні центри, наприклад Інститут соціології НАН України.

Отже, проблемна ситуація полягає в існуванні суперечності між ідеологічною основою мультикультуралізму та тенденцією його прояву – соціальна суперечність та конфлікти замінюються етнокультурними й конфесійними суперечностями та конфліктами.

Метою розгляду є вивчення етнокультурних суперечностей в умовах мультикультуралізму (на прикладі відносин болгар та ромів Одещини). Істотними завданнями дослідження стали: аналіз сутності феномена мультикультуралізму; виявлення причин нетерпимості, напруги та конфліктів заснованих на культурних відмінностях (етнічних, конфесійних); аналіз етнічної структури українського суспільства, зокрема на Одещині; аналіз міжетнічної толерантності як концептуальної основи мультикультуралізму; визначення гетеростереотипів у формуванні міжетнічних відносин болгар та ромів Одещини.

Аналіз сучасної ситуації, пов'язаний з відмінністю культур в умовах мультикультуралізму, показує, що як усередині держав, так і на міжнародному рівні існують реальні проблеми зіткнення цих культур, їх наслідком є нетерпимість, напруга і конфлікти. Саме це спостерігається в сучасних державах. По-перше, «старі» народи зіткнулися між собою, і ці зіткнення пояснюються суперечностями національного характеру. По-друге, історично сформовані національні держави в сучасних умовах масової міграції з слаборозвинених країн зіткнулися не просто з різними етнічними або конфесійними культурами, а культурами різного типу: культури епохи постмодерну й культури, які мають традиційний характер, це багато в чому визначає гостроту зіткнень цих культур, перешкоджаючи їх взаєморозумінню. По-третє, необхідність формування рівностей (етнонаціональних) та толерантності в суспільстві спричиняють зворотний ефект – *позитивну дискримінацію*. Позитивно її вважають тому, що дискримінувати, тобто обмежувати в рівних правах, пропонують більшість, надаючи ширші права

та можливості меншості. Для забезпечення етнонаціональної рівності та толерантності створено безліч політичних і соціальних програм. Так, наприклад, у ліберально-демократичних країнах використовують позитивну дискримінацію як ефективну форму соціального захисту меншин. Теорія позитивної дискримінації є однією з найпопулярніших, її використовують більше як прикладну, це породжує дискусії як у науковому середовищі, так і серед політиків та державних діячів. Однак, проблеми позитивної дискримінації не досліджені та не висвітлені у вітчизняній науці, крім окремих аспектів трудових відносин, проблем сексуальних меншин, фрагментарного висвітлення проблеми деяких етнічних меншин. Під поняттям позитивної дискримінації зазвичай мають на увазі комплекс заходів з надання особливих привілеїв менш захищеним групам населення – інвалідам, представникам національних, конфесійних і сексуальних меншин, малозабезпеченим, біженцям, ветеранам війни, колишнім в'язням, жінкам. Основне завдання позитивної дискримінації – зрівняти в правах усі соціальні прошарки. Теорія позитивної дискримінації здобула як прихильників, так і противників. Прихильники позитивної дискримінації вважають, що вона допомагає збільшити до межі переваги права раніше дискримінованих меншин, а також компенсувати шкоду, заподіяну в минулому. Основна ідея позитивної дискримінації полягає в тому, що суспільство, яке допустило або допускає дискримінацію окремих соціальних, етнічних та інших меншин, має компенсувати завдану в такий спосіб шкоду шляхом урізання прав більшості. На противагу цьому, противники позитивної дискримінації заявляють, що вона знижує цінність досягнень особистості, оцінюючи її за принципом належності до певної соціальної групи, а не за мірками кваліфікації. Так, наприклад, досягнення представників меншин в очах суспільства стають незначущими, їх сприймають як результат не їхніх власних зусиль, а лише наданих переваг, а в самих представників меншин знижується мотивація й виявляється схильність до утриманства [9]. Неоднозначність визначень цього явища, різні підходи, політика держав, зумовлена національним досвідом вирішення проблем меншин – усе це в результаті зачіпає глобальну проблему співіснування величезної кількості культур, націй, народів, етносів.

Якщо звернути увагу на Західну Європу, то можна спостерігати, як мігрантам-мусульманам було дозволено оселятись у Європі, їм надавали пільги, але, оселившись вони принесли із собою чужі для Європи релігійні та культурні цінності. Весь час рівність та толерантність була однією з головних цінностей мультикультурної Європи, але останнім часом вони втрачають своє значення, навіть у Нідерландах, що вважають найтолерантнішою країною, відчувається напруга та конфлікти на етнічному рівні. Усе частіше в розвинутих державах спостерігаються напруги, зокрема латентні, засновані на культурних відмінностях, а також зіткнення та конфлікти (етнічні, конфесійні). Прикладом такого зіткнення є Чехія, Угорщина,

Румунія, Португалія, Франція, Словаччина, Болгарія, не оминуло це також і Україну. Сучасну ситуацію в Україні характеризують як кризову, наслідки якої спостерігаються на всіх рівнях суспільного життя. Це вимагає від суспільства зміни усталеної поведінки та соціальних норм у всіх прошарках населення держави, що призводить до напруженості та конфліктів, які більш за все помітні на міжетнічному рівні, саме тому досвід цих країн актуалізується для України. Оскільки в умовах єдиного соціального простору проживають різні культурні та етнічні групи, їх взаємодію необхідно контролювати й регулювати.

Українське суспільство можна вважати мультикультурним, оскільки Україна не є моноетнічною й визначена як країна з *поліетнічним складом населення*, етнічні меншини прагнуть до збереження та відтворення своєї ідентичності через активне функціонування створених асоціацій і своїх культурних центрів. На законодавчому рівні регулюють права людей, незалежно від їх етнічної або релігійної належності. Згідно з Конституцією, усі народності в Україні мають рівні права й можливості розвивати культуру та освіту рідною мовою [11]. У преамбулі Конституції України, прийнятої в 1996 р., зазначено, що українське державотворення, яке має багатовікову історію, відбувається на основі здійснення права на самовизначення не тільки української нації, а й громадян України всіх національностей. Ішлося про формування держави-нації, політичної нації співгромадян [1]. Умови розвитку України сприяли формуванню багатоетнічного складу її населення. Люди, які населяють територію України, об'єднують близько 134 національностей [10]. Однак це не означає, що в Україні існує така кількість етнічних груп, тим паче народів, оскільки більшість етносів репрезентована поодинокими представниками або родинами, які мають власні національні держави. Корінне населення України – українці. Їх частка в національному складі – 77,8% всього населення. Традиційні етнічні меншини: росіяни (17,3%) і білоруси (0,4%), молдавани (0,5%), кримські татари (0,5%), болгары (0,4%), угорці (0,3%), румуни (0,3%), поляки (0,3%), євреї (0,2%), вірмени (0,2%), греки (0,2%), німці (0,1%). Інші народи представлені в Україні меншими групами (крім ромів – 47 тис., азербайджанців – 45 тис., грузин – 34 тис.) чи поодинокими респондентами [7]. Найбільш різноманітний національний склад населення у промислових регіонах і великих містах.

Одеська область є однією з найбільш заселених представниками етнічних груп, вона є зоною контакту різних цивілізацій, етносів, культур і релігій, за даними останнього перепису населення, етнічна структура області представлена так: українці (62,8%), росіяни (20,7%), болгары (6,1%), молдовани (5,0%), гагаузи (1,1%), євреї (0,5%), білоруси (0,5%), вірмени (0,3%), роми (0,2% від усього населення області) [3]. Незважаючи на те, що вона є однією з найтолерантніших в Україні, наприкінці серпня 2016 р. в селі Лощинівка Ізмайльського району Одеської області виник конфлікт між

місцевим населенням та ромами. Лощинівку вважають болгарським селом, тому конфлікт фактично відбувся між двома етнічними меншинами. Випадок кримінального характеру призвів до масових безпорядків і вимог місцевого населення про негайне виселення ромів з території села, ці вимоги були підтримані органами районної й обласної адміністрації.

Цей конфлікт був прокоментований директором Бюро Організації з безпеки та співпраці в Європі (ОБСЄ) з демократичних інститутів та прав людини (БДПЛ) Майклом Георгом Линком, який закликав українську владу негайно припинити міжетнічну напругу та відновити повагу до верховенства права [2].

Якщо аналізувати цей випадок, то його корені полягають значно глибше, ніж кримінальна складова, і для початку необхідно зазначити, що болгари здавна живуть на Одещині, зберігають до сьогоднішнього часу архаїчний стан болгарської мови, побут, народні звичаї, традиції, фольклор та інше. Для болгар характерне компактне проживання, вони беруть активну участь у формуванні та підтримці толерантних відносин у сучасних умовах, заснованих на спільній взаємодії, взаємоповазі, прояві терпимості до інших етнічних груп і окремих людей. Роми також проживають на території України ще з XV ст., їм властивий кочовий та напівкочовий спосіб життя [6], що пояснює мозаїчний характер розселення. Роми дотримуються деяких кочових звичок, більшість з них безробітні, а від так їх утриманням повинна займатися держава, таким чином, роми отримують допомогу за різними соціальними програмами, при цьому не сплачуючи податків, але ще одним та основним джерелом їх доходу є злочинність, яка для ромів є способом життя. Зазвичай роми живуть цілими сім'ями, їм властивий маргінальний спосіб життя з проявами делінквентної поведінки.

Учені зауважують, що одним із шляхів подолання напруги на підставі зіткнення культур у полікультурних країнах та варіантів активізації процесу демократизації є мультикультуралізм, який «розуміють не тільки як терпимість стосовно культурного розмаїття, але і як вимогу законодавчого визнання прав расових, релігійних і культурних груп» [12].

Як було зазначено вище, мультикультуралізм – це спосіб соціокультурної інтеграції, важливим елементом інтеграційних процесів є просування та підтримання етнонаціональної рівності, а умовою рівності є *толерантність*. Але необхідно зауважити, що при формуванні толерантного суспільства виникає ефект позитивної дискримінації. Спроба інтегрувати етнічну меншину ромів у господарське та суспільне життя країни, сприяння зростанню їх соціальної активності, надання їм на пільгових і пріоритетних умовах робочих місць, житла, виплата соціальної допомоги й компенсації привели до виникнення почуття несправедливості, незахищеності, загрози в етносу, що домінує. Це підсилює напруженість у міжетнічних відносинах, яка постійно виявляється в різних конфліктах.

Соціологічні дослідження постійно виявляють стійке упередження, антипатію та небажання спільного існування щодо ромів. Однією з причин

такого ставлення є історично сформовані міжетнічні стереотипи (*гетеростереотипи*).

Для вивчення толерантного ставлення болгар до ромської меншини на півдні України було проведено дослідження, побудоване на квотній вибірці з урахуванням статі, віку, національності та місця проживання респондентів. Обсяг вибірки – 622 особи, при цьому похибка дорівнює 4%. За допомогою шкали «соціальної дистанції» Е. Богардуса відображено ступінь близькості, для вивчення гетеростереотипів використано «біполярну шкалу» або, як її ще називають, *метод полярного профілю*, для узагальнення отриманих даних застосовано процедуру контент-аналізу.

Стосовно ступеня близькості болгар до ромів спостерігається віддалення ромів від «своєї» – болгарської етнічної групи. Так, 0,2% респондентів бачать ромів як сусіда та колег по роботі, 23,6% респондентів – як жителів України, 15,1% – як туристів, 60,9% – не допустили би в країну. Таким чином, роми були визначені як об'єкт етнічної антипатії, тобто ставлення до них гірше, ніж до інших етнічних груп. За відповідями респондентів, таке ставлення сформувалось на підставі власного досвіду – 15,4%, враження друзів, знайомих – 5,6%, із засобів масової інформації – 2,1%, на підставі того, що людей цієї національності традиційно не люблять у їхньому національному оточенні, – 2,1% респондентів.

Одним із чинників, який формував ставлення болгар до ромів, є закріплення в свідомості болгар узгоджених, виразних та емоційно насичених уявлень або етнічних стереотипів, що впливають на характер етнічних контактів. Етнічний стереотип містить у собі стійке ядро, певний комплекс уявлень про зовнішній вигляд представників цього народу, про його історичне минуле, особливості способу життя й трудові навички. Іншою частиною етнічного стереотипу, крім ядра, є низка мінливих суджень щодо комунікативних і моральних якостей цього народу. У контексті міжетнічних відносин стереотипізація виступає як один із центральних соціально-перцептивних процесів, що регулюють сприйняття й поведінку представників груп, що контактують. У проведеному дослідженні респондентами стосовно ромів відмічена тільки одна *позитивна* якість – волелюбність (20,4%), і це засвідчує, що роми не увійшли до списку привабливості. Серед *негативних* якостей – заздрість (6,5%), хитрість (22,2%), зарозумілість (14,5%), лицемірство (17,2%), лінь (11,9%), жадібність (19,3%), нахабність (14,1%), підступництво (45,1%), боягузтво (15,8%), брехливість (35,5%).

Висновки. Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що антипатія стосовно ромів не абстрактна, в її основі лежать цілком конкретні уявлення негативних рис (моральних і поведінкових), властивих цьому етносу. Це ставлення склалося історично, з упереджень, стереотипів, які передавалися з покоління в покоління, з власного досвіду та досвіду близьких людей. Загалом кожен з представників етнічної меншини, як і кожен представник етносу, що домінує, майже завжди може розраховувати на підтримку, при-

наймні, частини представників свого етносу, незалежно від того, що він зробив. Повертаючись до ситуації, яка сталася в селі Лощинівка, зауважимо, що конфлікт між болгарами та ромами не є випадковим, і це підтверджують результати дослідження.

Отримані результати допомагають зрозуміти проблеми міжкультурних відносин болгар з ромами як етнічних груп України. В оцінці якостей якої-небудь етнічної групи завжди явно або приховано присутнє його порівняння, приписування рангу в певному ряді інших етносів. А самі етнічні стереотипи закріплюються традиціями, стають для етносу своєрідною ідеологією, провідником і обґрунтуванням дії представників етносу щодо представників різних соціальних груп та етносів.

Тому вивчення складових міжетнічних відносин має значення не тільки для характеристики їхнього актуального стану, а й надає змогу прогнозувати тенденції їхнього подальшого розвитку, розробляти соціальні технології регулювання вже сформованих відносини, у цьому й полягає подальша перспектива вивчення складових міжетнічних відносин.

Мультикультуралізм – це стан, процеси, погляди, політика культурно неоднорідного суспільства, орієнтовані на свободу вираження культурного досвіду, визнання культурного розмаїття; культурний, політичний, ідеологічний, релігійний плюралізм, визнання прав меншин як на суспільному, так і на державному рівні [5, с. 94]. Мультикультуралізм ґрунтується на принципах свободи від етнічних забобонів і стереотипів, виховання поваги й терпимості між різними етнічними групами та меншинами, відмови від ксенофобії й шовінізму, пошуку способу інтеграції та включення в суспільство, а не виключення з нього. Українське суспільство як мультикультурне декларує рівність і толерантність як першочергові цінності й чесноти. Україна завжди приділяла значну увагу питанню забезпечення рівності прав та ліквідації всіх форм дискримінації, як правова держава, гарантує й підтримує розвиток усіх етнічних меншин, що проживають на її території.

Декларуючи рівність і толерантність, необхідно враховувати й наслідки, до яких може призвести мультикультуралізм, критично ставитися до мультикультуралізму, звертати увагу на його недосконалість і прогалини, зворотні процеси, такі як руйнування культурних засад і розвинених культурних традицій, позитивна дискримінація, яка порушує питання соціальної справедливості.

Список використаної літератури

1. Антонюк О. Етнополітичний чинник державотворчих процесів в Україні. *Міжнаціональні відносини і національні меншини*. Київ, 2004. С. 232.
2. Выселение цыган из Лощиновки после убийства 9-летней девочки нарушает права человека – ОБСЕ. «Независимое Бюро Новостей». URL: <http://nbnews.com.ua/ru/news/188151/> (дата обращения: 21.09.2019).
3. Державний комітет статистики України (Держкомстат України). URL: <http://www.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/odesa> (дата звернення: 18.09.2019).

4. Дрожжина С. В. Культурна політика сучасної полікультурної України: соціально-філософський та правовий аспекти: монографія. Донецьк: ДонДУЕТ, 2005. 196 с.
5. Дрожжина С. Мультикультуралізм: теоретичні і практичні аспекти. *Політичний менеджмент*. 2008. № 3. С. 96–106. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/72295/09-Drozzhina.pdf?sequence=1> (дата звернення: 28.09.2019).
6. Зіневич Н. О. Цигани в Україні: формування етносу і сучасний стан. *Український історичний журнал*. 2001. № 1. С. 40–52.
7. Калакура О. Я. Мультикультуралізм: сутність і перспективи для України. *Чорноморський літопис*. 2010. Вип. 2. С. 19–25.
8. Ляпіна Л. До проблеми типологізації концепцій мультикультуралізму. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2015. № 1. С. 69–81. URL: <http://www.i-soc.com.ua/files/2015-1u/7.pdf> (дата звернення: 23.09.2019).
9. Майданюк В. «Позитивна» дискримінація більшості. *Вголос*. URL: http://vgolos.com.ua/articles/pozytyvna_dyskryminatsiya_bilshosti_198123.html (дата звернення: 22.09.2019).
10. Національний склад населення України та його мовні ознаки за даними Всеукраїнського перепису населення 2001 р. / за ред. О. Г. Осауленка. Київ: Держкомстат, 2003. 245 с.
11. Сукачева Т. 23 карти допомагаючих понять України. Спецпроект НВ ко Дню Независимости. *Новое время*. 27 августа, 2014. URL: <http://nv.ua/publications/23-karty-ukrainy-sпецproekt-nv-ko-dnyu-nezavisimosti-8167.html> (дата обращения: 27.09.2019).
12. Фукуяма Ф. Идентичность и миграция. URL: www.n-europe.eu (дата обращения: 29.09.2019).

Стаття надійшла до редакції 09.10.2019.

Никон Н. О. Проявления позитивной дискриминации в мультикультурном обществе (на примере болгаро-ромских отношений в Одесской области)

Статья посвящена анализу этнокультурных противоречий в условиях мультикультурализма (на примере взаимоотношений болгар и ромов Одесской области), а также анализу межэтнической толерантности как концептуальной основы мультикультурализма. Важным элементом мультикультурализма является продвижение и поддержание этнонационального равенства. Несовершенство и пробелы мультикультурализма порождают такие процессы, как разрушение культурных основ, толерантность и позитивная дискриминация.

Результаты исследования болгаро-ромских отношений в Одесской области подтверждают, что конфликт между болгарами и ромами Одесской области не случайный, отношение болгар к ромам сложилось из предубеждений, стереотипов, основанных на собственном опыте и опыте близких людей. Именно поэтому болгары определяют ромов как объект этнической антипатии. Изучение составляющих межэтнических отношений позволяет прогнозировать тенденции их дальнейшего развития, разрабатывать социальные технологии регулирования уже сложившихся отношений.

Ключевые слова: мультикультурализм, позитивная дискриминация, полиэтнический состав населения, этнонациональное равенство, толерантность, гетеростереотипы, этническое напряжение и конфликт.

Nikon N. Manifestations of Positive Discrimination in A Multicultural Society (on the Example of Bulgarian-Roma Relations in Odesa Region)

The article analyzes ethnocultural contradictions under the conditions of multiculturalism (on the example of Bulgarian-Roma relations in Odesa region), interethnic tolerance as a conceptual basis of multiculturalism and determines heterostereotypes in the formation of ethnic relations between the Bulgarians and the Roma in Odesa region.

Multiculturalism implies a state, processes, attitudes, policies of a culturally heterogeneous society, focused on the free expression of cultural experience, recognition of cultural diversity, as well as cultural, political, ideological, religious pluralism and recognition of minority rights, both at the public and state levels. Multiculturalism is based on the principles of freedom from ethnic prejudices and stereotypes, the cultivation of respect and tolerance between different ethnic groups and minorities, the rejection of xenophobia and chauvinism and, finally, the striving for integration and inclusion in society rather than exclusion from it.

An important element of multiculturalism is the promotion and support of ethnonational equality. Tolerance is a condition of such equality. Promoting equality and tolerance as paramount values of a multicultural society must take into account the consequences it can bring. Shortcomings and gaps of multiculturalism give rise to such processes as the destruction of cultural foundations, tolerance and, as a result, positive discrimination. Positive discrimination is usually seen as a set of measures for granting special privileges to less protected groups, namely representatives of ethnic and religious minorities. The main goal of positive discrimination is to equalize the rights of all social strata. The proponents of positive discrimination believe that it helps to maximize the benefits of the rights of previously discriminated minorities and compensate for the harm done in the past. The basic idea of positive discrimination lies in the fact that a society allowing or discriminating against certain social, ethnic and other minorities must compensate for the harm done in this way by reducing the rights of the majority. In contrast, the opponents of positive discrimination claim that it reduces the value of the individual's achievement by evaluating it based on belonging to a particular social group.

Disclosing the problem of Bulgarian-Roma relations in the south of Ukraine, a survey was conducted based on the quota sample taking into account gender, age, nationality and place of residence of the respondents. The survey sample comprised 622 respondents, with an error equal to 4%. The degree of social proximity of ethnic minorities was determined with the help of the Bogardus social distance scale. The method of the polar profile was used to study heterostereotypes. The content analysis was employed to summarize the obtained data.

The findings confirm that the Bulgarians have a biased attitude towards the Roma. The conflict between the Bulgarians and the Roma in Odesa region is not accidental, giving wider rights and opportunities to the Roma as a less socially protected group, restricting the rights of a more independent group, thereby discriminating against it. It is also related to the historically formed attitude, which has originated as a result of prejudices, stereotypes, one's own experience and the experience of family members. Therefore, the Bulgarians define the Roma as an object of ethnic dislike.

The study on the components of interethnic relations is important not only for the description of the current state of such relations. It also makes it possible to predict the trends in their further development and develop social technologies for regulating the already established relations.

Key words: *multiculturalism, positive discrimination, multi-ethnic population composition, ethnonational equality, tolerance, heterostereotypes, ethnic tension and conflict.*